

14

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1936-37

OPERA

Urednik M. Bravničar

Izhaja za vsako premijero

Din. 2 50,

Okusno Vas oblači le
DAMSKI MODNI SALON

Cene in izdelava solidna GLEDALIŠKA UL. 7

Sonja

NOVO OTVORJENI
SALON DAMSKIH KLOBUKOV

„OREL“
LJUBLJANA
SV. PETRA C. 13

VELIKA IZBIRA IN PRVOVRSTNA
KVALITETA – NIZKE CENE

IZVOLITE SI OGLEDATI MOJE IZLOŽBE!

PAPIR, pisarniške, tehnične in šolske potrebščine

Najugodnejše v največji izbiri

IV. BONAČ, Ljubljana

Akademiki dobijo pri nakupu popust

Nalivna peresa

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1936/37 ŠTEV. 14

OPERA

UREDNIK: M. BRAVNIČAR

OTTORINO RESPIGHI:

PLAMEN

PREMIERA: 14. APRILA 1937

V sporedu naše opere je Respighijev »Plamen« tretje delo iz velikega zaklada sodobnih italijanskih oper, ki si polagoma utirajo pot tudi v inozemstvo. Pred leti sta bili našemu občinstvu predstavljene Montemezzijeva opera »Ljubezen treh kraljev« in Zandonajeva »Francesca da Rimini«, sedaj prihaja Respighijev »Plamen«, ki ga v zadnjem času mnogo in z velikim uspehom izvajajo po vsej Italiji.

Po zmagovitem pohodu italijanskega verizma, ki je imel največje zagovornike v Leoncavallu, Mascagniju in Pucciniju je italijanska operna tvorba začela iskati novih poti, ki bi jo privedle iz objema verizma in jo rešile epigonstva. Mlajši skladatelji so začeli iskati vzorov pri svetovno priznanih mojstrih drugih narodov. Mikavna jim je bila posebno glasbena drama, ki je pridobila z modernim orkestrom novih izraznih virov in novih razvojnih možnosti. Skoro v vsej po veristični operni tvorbi izsledimo pri italijanskih skladateljih močno nagnjenje k glasbeni drami in otipljive vplive francoskega impresionizma ter straussovske ekspresije. Orkester je pridobil večjo samostojnost ter postal v operi enakovreden faktor človeškemu glasu. Nova operna tvorba je opustila izrazito tradicijo italijanske opere in se začela bližati načinu glasbene drame. Mlajši skladatelji, ki so iskali novo obliko pa tudi niso mogli kar tako preko tradicije; preveč jim je bila v krvi. Prišlo je

do kompromisa med tipično italijansko operno obliko in glasbeno dramo, ki je svojstven pri večini sodobnih italijanskih opernih skladateljev. Človeški glas pa ni bil potisnjen iz kantilene v deklamacijo, temveč mu je tudi v novejši italijanski operni tvorbi ostal prevladujoči delež, toda vzporedno z njim je pridobil orkester samostojnosti v izrazu. Avtor »Plamena« Ottorino Respighi je v svojem zadnjem opernem delu z vso doslednostjo zasledoval harmonično ravnovesje med pevskim glasom in orkestrom. Navadno ne podreja enega v korist drugega. Značilnost tega opernega dela so stari cerkveni tonski načini in bizantinska ornamentika v melodiji. Respighi, ki je že v svojih simfoničnih pesnitvah doprinesel dokaze mojstrskega obvladovanja inštrumentalne palete, je tudi v svoji operi »Plamen« razvil vse pestro bogastvo barv. Značaj njegove operne glasbe ni osladen in mehkužen; v sebi nosi resnost in odenke askeze, ki je svojstvena simfonični glasbi. Respighijeva skladateljska tvornost je namreč v enaki meri posvečena simfonični in komorni vrsti, kakor glasbeno dramatski. Uprizoritev njegove poslednje opere v našem gledališču nas bo seznanila z najodličnejšim sodobnim italijanskim mojstrom.

M. B.

Ost.:

Respighi: Plamen

Od Puccinijeve »Turandotke« ne pomnim nobenega opernega dela, ki bi bilo tako zelo opera, kot je »Plamen«. Ob plamenu te silne invencije mora sleherni človek zagoreti in niti malo se ne čudim Štritofu, da je vzplamtel in prevel z vsem elanom delo, ki zasluži vse pozornosti. Zame, kot režiserja je bila zanimiva pred vsem blesteča dramska konstrukcija dela, ki se vidno, optično, akustično in kot pravijo moderni globoki režiserji, »na notri«, prikazuje z doživetjem. Prvo dejanje: prokletstvo in proročba tajinstvenega človeka Agneze, drugo dejanje: izvršitev proročbe, tretje dejanje: popolna paralela vsega doživljenega in prorokovanega. — Vmes: vse brez krivde, vse na popolnoma drugem tiru in vendar velja vse, kar usoda ukaže!

Storili smo vse, kar nam je bilo mogoče. Morda celo več kot bi smeli, a opera mora imeti svoje viške, svoj porast, svojo gradnjo in tej se pravi tradicija.

»Plamen« sega šele v svet — od Scale di Milano do Dunaja, Prage in bo brez dvoma tudi pri nas pokazal, da zmoremo mnogo in da imamo blestečih glasov, da imamo igralcev, ki smo jih lahko veseli, na katere smo lahko ponosni.

Včasih celo deficit ne igra vloge, včasih je lepo, ako več da si ves, sredi lepega tvornega sveta!

Ottorino Respighi

Skladatelj opere »Plamen« je bil rojen 9. julija 1879 v Bologni. Glasbene študije je začel v svojem rojstnem mestu na Liceo musicale, kjer sta bila njegova učitelja Federico Santi in Martucci. Svoje študije je šel nadaljevat v Peterburg k Rimskemu-Korsakovu in v Berlin k Maksu Bruchu. Leta 1913. je Respighi postal profesor skladbe na Liceo di S. Cecilia v Rimu, od l. 1923. do 1925. pa je bil na tem zavodu imenovan za ravnatelja kot naslednik Enrica Bos-sija. L. 1925. je to mesto odložil in se posvetil izključno skladateljstvu.

Med svojim študijem v inozemstvu se je Respighi temeljito seznanil z rusko, nemško in francosko glasbo. Vpliv teh šol se pozna tudi njegovim skladbam, zlasti komornim. V njegovem skladateljskem delu prve in srednje periode se pojavi vpliv francoskega impresionizma in pestre straussovske ekspresije. Respighi pa je znal dati tem vplivom italijansko obliko in osebni pečat, kar vidimo zlasti na mojstrski partituri simfonične pesnitve »Le Fontane di Roma« (1917), ki je dosegla svetoven uspeh. Izredno plodoviti skladatelj je zložil mnogo simfoničnih in komornih del, med katerimi so najpomembnejše, poleg že omenjene »Le Fontane di Roma«, »Sinfonia drammatica« (1915), »Ballata delle gnomidi« (1920), »I Pini di Roma« (1924), »Primavera« za soli, zbor in orkester, Sonata za violino in klavir, Gregorijanski koncert za violino in orkester ter trije godalni kvarteti. Tudi Respighijevo delo na oper-

nem polju je obširno. Njegov prvenec je bila komična opera »Re Enzo« (1905). Sledile so ji: »Semiriana« (1910), »Belfagor« (1923), »Maria Vittoria«, »La Campana Sommersa« (Potopljeni zvon, po G. Hauptmannovi drami), »Il Capello a tre punte« (»Trirogeljnik«), »Scherzo veneziano« (mimodram), otroška igra »La bella addormentata nel bosco«, »Maria Egiziaca« in »La fiamma« (Plamen).

Velik in probojen uspeh je imel Respighi s »Potopljenim zvonom«, ki je bil prvič uprizorjen na »Stadttheatru« v Hamburgu. Od tod je kmalu prišel na milansko Scalo, nato v New-York, Rim, Buenos Aires, Chicago, Filadelfijo, Zürich, Bologno, Genova i. t. d. Med »Potopljenim zvonom«, ki je bil prvič izveden l. 1928. in med »Plamenom« je minilo 6 let. V tem času je Respighi zložil »Maria Egiziaca«, ki je v Rimu ob navzočnosti kralja in kraljice dosegla triumfalen sprejem. Tudi »Plamen« je prinesel skladatelju novih lavorik. Premiera te opere je bila v »Teatro Reale dell' Opera« v Rimu 24. januarja 1934. Takoj po premieri so poročevalci ocenili to delo kot najbolj živo, robustno in najbolj teatralno izmed vseh Respighijevih odrskih del. Libreto za to opero je napisal pesnik Carlo Guastalla, zvesti sodelavec Respighijev, po drami Wiersa Jennsena. — Skladatelj je umrl lansko leto v Rimu.

Vsebina

Dejanje se vrši v Raveni na koncu 7. stoletja.

1. dejanje. Vila eksarha (namestnika bizantinskega vladarja) Bazilija, ki leži ob obali v gozdiču pinij. Eksarhova mati patricijka Eudoksija nadzoruje delo deklet, ki vezejo. Ob njeni strani sedi druga eksarhova žena, mlada Silvana. Tesno ji je pri srcu. Mrzli pogled njene tašče Eudoksije, ki pazi na stroga pravila dvora in na odgovornosti sinove neveste ji delajo vse življenje na tem domu neprijetno in tesnobno. Nihče si ne upa črhiniti besedice v njeni navzočnosti. Eudoksija vstane in odide; Silvana in Zoe ji sledita. Dekleta se oddahnejo in začno govoriti o tem in onem. Moniki se smili Silvana. Sabina bi rada živela med veselimi ljudmi,

Tu je vse tako pusto in mrzlo. In stara gospodinja, ki človeka ubije, če ga le pogleda s svojimi mrzlimi očmi. »Kakor čarovnica, ki je začarala ubogega fanta Cezaria di Gello, da je umrl,« doda Monika. Medtem se Silvana vrne in sede k delu; žalostna je in Moniki potoži svojo nesrečo. Nenadoma se začujejo iz daljave kriki. Dekleta vstanejo in teko proti izhodu. Ljudstvo zasleduje čarovnico, ki je s svojo čarovnijo umorila Cezaria di Gello. Njegova uboga mati jih vodi in hujska. V tem priteče vsa raztrgana, krvaveča in prestrašena čarovnica Agnese di Cervia in prosi presenečeno Silvano pomoči pred razjarjeno množico. Silvana spozna v preganjeni prijateljico svoje matere. Ganjena in usmiljena premišljuje, kam bi jo skrila pred trdosrčno taščo, toda prej mora Agnesa pri-seči, da ni imela opravka s sanatom. »Kdo ve? Kdo razloči, kdaj te hudoba zapeljuje in kdaj Krist za roke te vodi... Tudi tvoja mati...« pravi Agnese. Pri zadnjih besedah se Silvana silno prestraši. Agnese roti Silvano in jo prosi pomoči: »Vsa se tresem, tako me je groza! Nimaš srca? Glej, da Bog ne pošlje ti dneva, ko boš pomoči dobrotne prosila tudi ti!«

Naposled ji Silvana pokaže neke stopnice in ko se Agnese di Cervia skrije, pridejo dekleta in naznanijo prihod eksarhovega sina Donella, ki se je nepričakovano vrnil iz Bizanca. On še ne pozna druge žene svojega očeta. Pozdravi jo in zdi se mu, da jo je neke že videl. Silvana ve, od kedaj mu je znana: Pred več leti je Donello s paži tekmoval in nekega njegovega tovariša je konj prevrnil. Donello se spominja: Bil je Maurisio. Ti pa si nas peljala k čarovnici Agnese, ki je bila strah otrok. Med obujanjem spominov vstopi s svojim spremstvom babica Eudisia in presrečna objame svojega vnuka. »Prevzvišena Irena te pozdravlja in pošilja svetilnico ti zlato in ikono nadzemskega izvora, po čudežu k nam došlo,« ji sporoča Donello. »In Bizancij? Ljubljeno mesto, ki ga nikdar, nikdar več ne uzrem...« vpraša babica Eudoksija. »Večno v tem eksilu... in dan morda bo blizu, še bolj svetel ko v sanjah in tvojih željah, ko ti pogled objame čudež sveta, kraljico vse zemlje, ki počiva ob Zlatem Rogu s cipresami ovenčana« ji odgovori Donello.

Njun pogovor prekine vpitje, ki postaja vedno glasneje. Ljudstvo zasleduje čarovnico. Izganjalec hudiča stopi pred Eudoksijo in jo

prosi za dovoljenje, da bi smel pregledati prostore, ker so nekateri videli čarovnico tu v bližini. Eudoksija dovoli in kmalu nato privlečejo iz skrivališča čarovnico Agnese. Zaman prosi Eudoksijo naj jo reši. Ko vidi, da jo nihče noče uslišati, prekolne vse: »Prokleta bodi ti, Eudoksija, proklet tvoj sin in sin tvojega sina. Ves rod, vso vašo pasjo svojat raztrga s kremplji Satan!« nato se obrne k Silvani: »In tudi ti boš kmalu, kakor jaz. Berem v očeh ti! Usoda te čaka ista! In takrat se me spomniš!« Ljudstvo zahteva: »V ogenj z veščo!« Vmes se čujejo spevi klerikov, stara Eudoksija pripomni v svojem sovraštvu: »Kdor jo podpre, ista ga kazen zadeni!«

II. dejanje. V Teodorikovi palači v Ravenni. Scena je razdeljena v tri dele. Na levi je odprta in razsvetljena loža; v sredini je tablinum; na desni so oboki. V loži je Donello. Šali se z mladimi dekleti in jim govori o ljubezni. Monika, ki je zaljubljena v mladega Donella, ga zamaknjeno gleda. Silvana se pogovarja z ostalimi; nestrpna in razburjena je v svoji ljubosumnosti. K sebi pokliče Moniko in jo pokara, da se le preveč zanima za Donella. Monika ji prizna, da ljubi Donella, Silvana jo zato pošlje v samostan. Toda Silvana ne grize samo ljubosumnost, temveč tudi besede, ki jih je slišala tudi od čarovnice Agnese, predno so jo odvedli na grmado. Obsodila je njeno mater, da je bila tudi čarovnica, hčerka pa da je podedovala njeno kri. Ko Monika odide, vstopi eksarh Basilio s svojim spremstvom. Odločen je, da bo do skrajnosti in z vsemi sredstvi branil Kristovo vero. Tudi Donello se mora pripraviti na pohod. »Trdi časi, a Krist bo zmagal,« meni eksarh. V tem zapazi svojo ženo Silvano, ki prihaja z galerije in jo pokliče k sebi. Spremstvo se pokloni Silvani in odide. »Ne, Ti Donello ostaneš,« reče Silvana in napram eksarhu nadaljuje: »Hočem, da tu pred teboj poroča točno in jasno, kaj se je godilo na sinodu, pri obsodbi Agnese iz Cervie«. Donello se obotavlja, na očetovo povelje pripoveduje: »Da ti si rešiti jo hotela, ker mati je tvoja bila tudi vešča, ki je zaslužila s čari eksarha. Njene laži udušile so molitve glasne.«

Silvano presune ta izpoved, eksarh pa ukaže Donellu, naj vsakogar, ki bi to dalje pripovedoval, obglavijo. Ko ostaneta Silvana in eksarh sama, ji on prizna, da ga je njena mati osvojila s čarovnijo. Nekoč ga je privedla v njeno hišo njena nadnaravna moč in

tedaj je spoznal Silvano. Tako sta se našla. V eksarhu se je takoj vnela vroča ljubezen. Plamen, ki v njej tako strastno plamti, je li materna kri? ... Silvana premišljuje: Morda se to podeduje? Mati je znala priklicati, mogoče ima to moč tudi hčerka? Silvana zašepeče: »Donello!« Iz sence se prikaže mladenič, ki je bil naskrivaj priča vsega dvogovora. Zaljubljenca se strastno objameta in poljubita. Plamen ljubezni zažari v vsej svoji moči.

III. dejanje. Razkošna Donellova soba. Silvana sedi na postelji, Donello naslanja glavo v njeno naročje. Ona pozabi v ljubezni na vse, kar se je zgodilo, njega muči misel na maščevanje čarovnici, ki ga je začarala. Agata, ki je stražila pred vrati, dvigne zastor in naznani patricijo Eudoksijo. Naglo se zaljubljenca ločita. Babica Eudoksija ju preseneti. V kratkem besednem dvoboju se Donello zavzame za Silvano, a kmalu umolkne, ko ga Eudoksija osorno pogleda. »Skrb me je eksarha ... tako je star že, starejši ko jaz in od stroge pokore tako utrujen. Kdo hoče tu smrt eksarha, kdo ga sčari mami? Jaz pazim, da ne zadene zlo ga skrito, zahrbtno zlo, ki ni ga Bog dopustil, da ga izpulim jaz s korenem gnilih.« Silvana hoče oditi, toda Eudoksija jo zadrži. Eksarh vstopi, truden, bolan in postaran. Donello mora zopet v Bizanc, kliče ga vladarica. V začetku se Donello temu povelju upira, naposled pa se mu mora le udati. Ostaviti mora Silvano in očeta prav sedaj, ko mu preti sovražnik. Oče ga pomiri in prepriča, da je njegov odhod nujen in potreben. Donello odide, sledi mu babica Eudoksija. Ko Silvana ostane sama z eksarhom, ga prosi naj odredi, da Donellu ne bo treba odpotovati. Eksarh ji pojasni, da mora biti tako, nakar se Silvana razjezi in mu zabrusi v obraz, da je vse to le spletko Eudoksije. V jezi mu izjavi, da ga sovraži in da ljubi njegovega sina. Ta izpoved eksarha tako potre, da se zgrudi mrtev. Silvana je vsa zmedena, naposled pokliče na pomoč. Eudoksija prihiti z nekaj ljudmi svojega spremstva. Razjarjena vpije na Silvano: »Ti! Ti si ga umorila. Čarovnica.« Od vseh strani pridrvi ljudstvo in vpije na Silvano: »Pred sodišče z njo!«

Spremembra. Notranjost cerkve sv. Vitale. Duhovščina je že navzoča, le nadškofov stol je še prazen. Eudoksija pride v spremstvu dvornih dam. Za katedrom sedi Donello. Duhovniki pojejo

slavo Kristu, sinu božjemu. Ko vstopi škof, povzamejo običajno hvalno pesem. Silvana pride in poklekne pred oder. Škof jo nagovori in obtoži. Če je grešila, naj se izpove in odpuščeno ji bo, toda gorje, če priseže po krivem. Silvana zanika, da bi umorila svojega moža, niti se ni posluževala čarovnij. Eksarhovega sina Donella si ni pridobila s čarovnijo, temveč le s čisto ljubeznijo. Njena čarovnija so bili vroči poljubi. Donello vstane in prosi škofa, naj ji da odvezo, kajti njen greh je bil njegov greh; njega naj zadene kazen. Tudi ljudstvo zahteva od škofa, naj pomilosti Silvano in da bi ji dal odvezo. Tedaj pa vstane Eudoksija in se približa oltarju. Od škofa zahteva, da ne sme Silvani dati odveze, ker je s čarovnijo umorila svojega moža. Donello, trdi starka, pa se niti ne zaveda, da je omamljen po njeni nečisti volji. Eudoksija sama je bila priča dogodku, zato obtožuje, priča in vpraša: Kdo je čarovnici Agnesi nudil zavetje? Kaj je ta izpovedala na grmadi? Čarovnica Silvana je hči čaravnice Agnese! Nekateri zahtevajo od Silvanе, naj se zagovarja. Donello se dvigne in roti Silvano, naj izjavi, da obtožba ni resnična. Priseže naj! Dva diakona postavita pred škofa skrinjo s svetimi relikvijami in poklekneti. Tudi Silvana poklekne in s tihim glasom ponavlja prisego očiščenja, ki ji jo škof narekuje. Toda pri besedi »prisežem« Silvana umolkne in vsa izmučena položi glavo na skrinjo v kateri so svetnikove relikvije. Ljudstvo začne vpiti: »Priznala vse! Pravica je Božja! Vešča!«

PRIHODNJI OPERNI SPORED.

Prihodnji teden pride v naš spored češka opereta »Lojzka«, ki jo je zložil kapelnik »Velike operete« v Pragi Jarda Jankovec.

V glavnih vlogah bodo sodelovali: Lubejeva, Poličeva, Japljeva, Gorksi, Peček in Zupan.

Režira prof. O. Šest, glasbeno vodstvo ima D. Žebre.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavnik: Oton Župančič. Urednik: Matija Bravničar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

Foto atelje-studio
J. POGAČNIK
LJUBLJANA
Aleksandrova cesta 3
se priporoča

ALFONZ BREZNIK

==
LJUBLJANA
ALEKSANDROVA 7
==

Vsa glasbila in strune

CINKOVO BELILO „BRILJANT“

zlati, srebrni, beli, zeleni in sivi pečat

LITOPON „TITANIK“

originalno 30 0/0 blago, odporno proti svetlobi

SVINČENI MINIJ „RUBIN“

garantirano 30 0/0 svinčnega superoksida

KOVINE IN KOVINSKI POLIZDELKI VSEH VRST!

Metavno akcijonarsko društvo, Ljubljana

Telefon 2727

PLAMEN

opera v treh dejanjih, napisal C. Guastalla, prevedel N. Štritof, uglasbil O. Respighi.
Inszenator: E. Franz.

Dirigent: N. Štritof.

Režiser: prof. O. Šest.

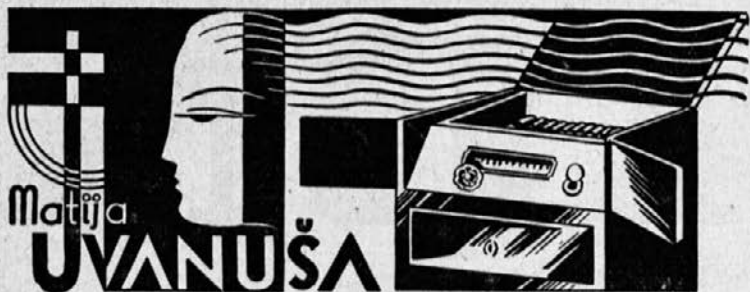
Eudoksija	F. Golobova
Basilio	R. Primožič
Donello	J. Gostič
Silvana	Z. Gjungenac
Agneza	M. Kogejeva
Monika	Št. Poličeva
Agata	M. Gnusova
Lucila	Š. Ramšakova
Sabina	A. Šuštarjeva
Zoe	P. Rupnikova
Škof ravenški	J. Betetto k. g.
Eksorcist	A. Petrovčič

Vojščaki, dostojanstveniki, duhovni, klavirski, dijakoni, dvorne dame, ministranti.

Dejanje se vrši v letoletju v Raveni.

Dekoracije izvršil šef slikarne g. V. Skružny. — Kostume izdelali gg. Remškar in Habičeva.

NAJVLJUDNEJE SE PRIPOROČA

Frizer za dame in gospode v pasaži palače VIKTORIJA
LJUBLJANA, ALEKSANDROVA CESTA ŠTEV. 4

Zobna ordinacija

Dentist teh.

Leopold Smerkolj

laboratorij za moderno tehniko in keramiko
ordinira za zdravljenje zob od 8-12 ure dop.
in od 2-6 ure pop.

Ljubljana VII. Celovška cesta 32 // Telefon 34-48